

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies tertius et quartus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

Caput IV. De profectu Ordinis sub manu ipsius, et confirmatione Regulæ
prius adprobatae.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72907](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72907)

A conferens ad orandum, precibus devotis obtinuit, et quod * exterius ipse proferret, et quid * interius Papa sentiret. Nam cum parabolam de divite rege, cum muliere formosa et paupere contrahente grante, et de prole suscepta, præferente generantis Regis imaginem, ac per hoc educanda de mensa ipsius, sicut a Deo acceperat, retulisset: ex illius interpretatione subiunxit: Non est formidandum, quod fame pereant æterni Regis filii et hæredes, qui ad imaginem Regis Christi per Spiritus sancti virtutem de paupere matre nati, et ipsi per spiritum paupertatis sunt in Religione * pauperula generandi y. Si enim Rex cælorum imitatoribus suis regnum promittit æternum, quanto magis illa ministrabit, quæ communiter largitur bonis et malis?

* Ms. regione y

qui etiam celesti visione motus Regulam approbat, atque largitur.

B 58 Hanc ergo parabolam, et intellectum ipsius Christi Vicarius cum diligenter audisset, miratus est valde; et indubitanter Christum loquentum in Homine recognovit z. Sed et visionem, quam tunc temporis e caelo perceperat, in hoc Viro fore complendam, Spiritu divino suggerente, firmavit. Videbat namque in somnis (ut retulit) Lateranensem basilicam fore proximam jam ruinæ; quam quidam homo pauperulus, modicus et despectus, proprio dorso submisso, ne caderet, sustentabat. Vere, inquit, hic est ille, qui opere et doctrina Christi sustentabit Ecclesiam. Inde præcipua devotione repletus, petitioni ejus se per omnia inclinavit, ac Christi Famulum speciali semper amore dilexit. Proinde postulata concessit et adhuc concedere plura promisit: approbavit Regulam, dedit de pœnitentia prædicanda mandatum, et laicis fratribus omnibus, qui servum Dei fuerant comitati, fecit coronas parvulas fieri aa, ut verbum Dei libere prædicarent.

aa

ANNOTATA.

a Waddingus legit: Virginis Mariæ.

b Pro his alisque ad habitus vitæque mutationem, anno 1209 factam, spectantibus lege Commentarium prævium num. 131 et aliquot sequentibus.

c In Ms. nostro codice et apud Surium deest: Rejicit.

d In eodem Ms., et in editione Vaticana: Plena erant.

e Leguntur hæc etiam apud Tres Socios in Appendice num. 29

f Tertius hic fuit S. Francisci discipulus: nam secundus fuit Petrus, qui, ut alibi vidimus, cum Bernardo venit, quemque Bonaventura primum ex istis quinque, suppresso nomine, voluit indicare. Lege Vitæ primæ caput 4.

C g Hanc periodum Waddingus sic habet: Fuit enim inter ceteros virtutum sublimium exercitatione præclarus (sicut Famulus Domini de ipso prædixit) quamquam esset idiota et simplex, ad excelsæ contemplationis sublimatus est verticem. B. Egidius colitur die 25 Aprilis, ubi de eo actum est in Opere nostro.

h Ms. Codex, Surius et editio Vaticana legunt: Viam.

i In editione Vaticana, Waddingi et Surii: Existimans.

k Apud Waddingum tota hæc periodus sic paucis redditur: Tunc fratres verbis consolatoriis admo- nit, parvum gregem in magnam familiam a Domino dilatandum.

l Alio bono viro desideratur in editione Waddingi.

m In Ms. et Surio deest: Filios.

n In editione Waddingiana pro hac brevi allocutione legitur: Misit ergo eos prædicare pœnitentiam: ac tunc subditur: Qui humiliter coram Servo Dei se prosternentes in terram etc.

o In vulgata Psalm. 54, v. 25 est: Jacta super Dominum curam tuam, et ipse te enutriet.

p Annumerato S. Francisco.

q Hæc alia Regula nobis fuisse videtur ab ea, Octobris Tomus II.

quam velut omnium primam edidit Waddingus, ut alibi dictum est.

r Consonat Celanensis in Vita prima num. 55, et Tres Socii in Appendice num. 55.

s Narrationem, quæ hic subditur in editionibus Seduliana, Vaticana et Suriana, atque etiam in nostro codice Ms., veluti S. Bonaventuræ Opusculo insertam, prudens prætermitto. Rationes exposui in Commentario prævio num. 25 et sequenti; ac rursus num. 245 et tribus sequentibus, ubi eandem recitavi et expendi.

t Waddingus, qui omissam narrationem, tamquam Bonaventuræ suppositam, brevius recensuit, præcedentia cum sequentibus sic conjunxit: Videns itaque etc.

u Waddingus: Ingenitumque.

x Adjutor rectus legitur in aliis editionibus et Ms. nostro. Huic Cardinali negotium suum ante commendaverat S. Franciscus, teste Celanensi in Vita num. 52 et sequenti; in ejusque notitiam venerat per Vidonem vel Guidonem, episcopum Assisiensem, ut habent Tres Socii in Appendice num. 47.

y Consule Tres Socios in Appendice num. 50.

z Apud Waddingum plura post hæc verba, Quod interius Papa sentiret, compendiose traduntur hoc modo: Nam proposita quadam parabola de rege divite, et sponsa paupere, quibusdam additis verbis, Pontificis animum ad Regulam approbandam inclinavit. Post hæc etiam reliqua omittuntur usque ad initium capitis 4.

aa Etiam ipsi S. Francisco, ut expresse asserunt Tres Socii in Appendice num. 32.

CAPUT IV.

De profectu Ordinis sub manu ipsius, et confirmatione Regulæ prius adprobate.

Fretus exinde Franciscus superna gratia et auctoritate Papali, cum fiducia multa versus vallem Spoletanam iter arripuit, ut Evangelium Christi faceret et doceret. Dum autem in via conferret cum sociis, qualiter Regulam, quam susceperant, sincere servarent; qualiter in omni sanctitate et justitia coram Deo incederent; qualiter in se ipsis proficerent, et essent aliis in exemplum, diutius collatione protracta, hora pertransiit. Et cum jam lassati essent ex diuturnitate laboris, esurientes in quodam loco solitudinis substituerunt. Sane cum omnis via deesset, qua possent sibi de victu necessario providere, statim affuit providentia Dei. Nam subito apparuit homo, afferens panem in manu, quem pauperulus Christi dedit, subitoque disparuit, incognitus, unde venerit, aut quo iret.

Cum sociis Roma rediens, a divina providentia pascitur:

in Ms. deest jam

40 Cognoscentes autem per hoc pauperes fratres, supernum sibi in comitatu Viri Dei adesse præsidium, magis dono liberalitatis divinæ, quam cibo carnis propriæ sunt refecti. Insuper divina consolatione repleti, statuerunt firmiter, et irrevocabiliter confirmaverunt, nullius inedia aut tribulationis impulsu a sanctæ paupertatis resilire promisso. Exinde in vallem Spoletanam cum sancto proposito redeuntes, tractare cœperunt, utrum inter homines conversari deberent, an ad loca solitaria se conferre a. Sed Christi servus Franciscus, non de sua vel suorum confidens industria, per orationis instantiam divinæ super hoc voluntatis beneplacitum requisivit.

Post consultum precibus Deum,

a

41 Supernæ igitur revelationis illustratus oraculo intellexit, se ad hoc missum a Domino, ut Christo lucraretur * animas, quas diabolus conabatur auferre: ideoque magis omnibus, quam sibi soli, vivere prælegit, illius provocatus exemplo, qui unus pro omnibus mori dignatus est. Recollegit itaque se Vir Dei cum ceteris sociis in quodam tugurio derelicto juxta civitatem Assisii b, in quo secundum sanctæ paupertatis formam in labore multo et inopia victitabant, magis lacrymarum, quam deliciarum, panibus refici sata-

habitat apud Riturum-torium, Waad. lucrificeret

b

AUCTOR
S. BONAVEN-
TURA.

tradit illis
formam oran-
di.

Absens fratri-
bus miro modo
apparet in
curru igneo

* apud Sur.
deest corpora-
liter
* Wadd. vere

* ap. Wadd.
deest ex
cum mirabili
effectu: multa
de Ordine
prædicat.

Tertium Ordi-
nem instituit,
e
* Sur. Domini

gentes. Vacabant enim ibidem divinis precibus incessanter, mentaliter potius, quam vocaliter, studio intendentes orationis devotæ, pro eo quod nondum ecclesiasticos libros habebant, in quibus possent horas Canonicas decantare; loco tamen illorum librum crucis Christi continuatis aspectibus, diebus ac noctibus, revolvebant, exemplo Patris et eloquio eruditi, qui jugiter faciebat eis de cruce Christi sermonem.

42 Rogantibus autem fratribus, ut eos doceret orare, dixit: Cum orabitis, dicite, Pater noster. Et: « Adoramus te, Christe, ad omnes Ecclesias » tuas, quæ sunt in toto mundo, et benedicimus » tibi; quia per Crucem tuam sanctam redemisti » mundum. » Docuit insuper eos c, Dominum laudare in omnibus et ex omnibus creaturis; honorare præcipua reverentia sacerdotes, fidei quoque veritatem, secundum quod sancta Romana tenet et docet Ecclesia, et firmiter credere, et simpliciter confiteri. Servabant illi Patris sancti documenta per omnia, et ad omnes ecclesias et cruces, quas e longinquo videre poterant, juxta datam sibi formam orantes, se humiliter prosternebant.

43 Contrahentibus autem fratribus moram in loco præfato, Vir sanctus die quadam Sabbathi civitatem Assisii intravit, prædicaturus mane diei Dominicæ, ut moris erat, in ecclesia cathedrali. B Cumque in quodam tugurio, sito in horto canonicorum, Vir Deo devotus in oratione Dei more solito pernoctaret, corporaliter * absentatus a filiis, ecce fere * media noctis hora, quibusdam ex fratribus quiescentibus, quibusdam perseverantibus in orando, currus igneus mirandi splendoris per hostium domus intrans, huc atque illic per domicilium tertio se convertit, super quem globus lucidus residebat, quisolis habens aspectum, noctem clarere fecit. Obstupefacti sunt vigilantes, excitati simul et exterriti dormientes, et non minus senserunt cordis claritatem, quam corporis, dum ex * virtute mirandi luminis alterius alteri conscientia nuda fuit.

44 Intellexerunt namque concorditer omnes, videntibus invicem universis in cordibus singulorum, sanctum Patrem absentem corpore, præsentem spiritu, tali transfiguratum effigie, supernis irradiatum fulgoribus, et ardoribus inflammatum supernaturali virtute, in curru splendens simul et igneo, sibi demonstrari a Domino, ut tanquam veri Israelitæ post illum incederent, qui virorum spiritualium, ut alter Elias, factus fuerat a Deo currus et auriga. Credendum sane, quod ille horum simplicium aperuit oculos ad preces Francisci, ut viderent magnalia Dei, qui oculos quondam aperuerat pueri ad videndum montem plenum equorum et igneorum curruum in circuiu Elisæi d. Regressus autem Vir sanctus ad fratres, cepit conscientiarum ipsorum secreta rimari; confortare ipsos de visione illa mirabili, et de profectu Ordinis multa futura prædicere. Cumque patefaceret plurima, quæ sensum transcendebant humanum, vere cognoverunt fratres, super servum suum Franciscum Spiritum Domini in tanta plenitudine quievisse, quod post ipsius doctrinam et vitam erat eis proficisci tutissimum.

43 Post hæc pusilli gregis pastor Franciscus ad sanctam Mariam de Portiuncula duodenarium illum fratrum numerum e, superna gratia præeunte, deduxit; ut, ubi meritis Matris Dei * Minorum sumpserat Ordo initium, ipsius illic susciperet auxiliis incrementum. Ibi quoque factus Euangelicus præco, civitates circuibat et castra, non in doctis humanæ sapientiæ verbis, sed in virtute spiritus annuncians regnum Dei. Videbatur intuentibus homo alterius sæculi: quippe qui mente ac facie in cælum semper intentus, omnes sursum trahere conaretur. Cæpit ex hoc Christi vinea germinare germen odoris Domini, et productis ex se floribus suavitatis, honoris, et honestatis, uberes fructus afferre.

46 Nam prædicationis ipsius fervore succensi D quam plurimi utriusque sexus f in conjugali pudicitia Domino famulantes secundum formam a Dei Viro acceptam, novis se penitentiae legibus vinciebant; quorum vivendi modum idem Christi Famulus Ordinem Fratrum de penitentia nominari decrevit g. Nimirum, sicut in cælum tendentibus penitentiae viam omnibus, constat, esse communem, sic et hic status, clericos et laicos, virgines et conjugatos in utroque sexu admittens, quanti sit apud Deum meriti, ex pluribus per aliquos ipsorum patris miraculis innotescit. Convertentibus etiam virgines ad perpetuum cælibatum, inter quas virgo Deo carissima Clara, ipsarum plantula prima, tanquam flos vernans et candidus, odorem dedit, et tanquam stella præfulgida radiavit. Hæc nunc glorificata in cælis, ab Ecclesia digne veneratur in terris, quæ filia fuit in Christo sancti patris Francisci pauperuli, et mater pauperum dominarum h.

47 Multi etiam non solum devotione compuncti, sed et perfectionis Christi desiderio inflammati, omni mundanorum vanitate contempta, Francisci vestigia sequebantur; qui quotidianis succrescentes profectibus, usque ad fines orbis terræ celeriter pervenerunt. Faciebat namque sancta paupertas, quam solam deferrebant pro sumptibus, ipsos ad omnem obedientiam promptos, robustos ad labores, et ad itinera expeditos. Et quia nihil terrenum habebant, nihil amabant, nihilque timebant amittere, securi erant ubique, nullo favore suspensi, nulla cura distracti; tanquam qui absque mentis turbatione vivebant, et sine sollicitudine diem crastinum et serotinum hospitium expectabant. Multa quidem eis in diversis partibus orbis * inferebantur convitia, tanquam personis despiciabilibus et ignotis: verum amor Evangelii Christi adeo ipsos patientes effecerat, ut quærent potius ibi esse, ubi persecutionem paterentur in corpore, quam ubi, cognita sanctitate ipsorum, mundano possent gloriari favore.

48 Ipsa quoque rerum penuria superabundans eis videbatur ubertas, dum juxta consilium Sapientis pro magno ipsis minimum complacebat i. Sane cum ad infidelium partes aliqui ex fratribus pervenissent, contigit, ut quidam Saracenus, pietate commotus, pecuniam eis offerret pro necessario victu: illis autem recusantibus arripere, admiratus est homo, cernens, quod inopes essent. Intellecto tandem, quod pauperes effecti amore Dei, pecuniam possidere nolebant, tanta est eis affectione conjunctus, ut offerret se ad ministrandum omnia necessaria, quam diu facultatum sibi aliquid superesset. O inæstimabilis pretiositas paupertatis, cujus miranda virtute mens feritatis barbaricæ in tantam miseracionis est immutata dulcedinem! Horrendum est proinde ac nefarium scelus, ut hanc margaritam nobilem vir Christianus conculect, quam tanta veneratione extulit Saracenus.

49 Eo tempore Religiosus quidam de Ordine Cruciferorum k, Moricus nomine, in hospitali quodam prope Assisium languore tam gravi, tamque prolixo laborans, ut jam morti foret adjudicatus a medicis, Viro Dei supplex factus, per nuncium postulabat instanter, ut pro se ad Dominum intercedere dignaretur. Cui beatus Pater benigne assentiens, oratione præmissa, panis micæ accepit, et cum oleo accepto de lampade, quæ coram Virginis ardebat altari, commiscens, quasi quoddam electuarium per manus fratrum infirmanti transmisit, dicens: Medicinam hanc fratri nostro deferte Morico; quia * ipsum Christi virtus non solum plene sanitati restituet, verum etiam robustum bellatorem effectum aciei nostræ perseveranter adjunget. Statim autem ut antidotum illud sancti Spiritus adinventum confectum æger homo gustavit, sanus exurgens tantum mentis et corporis a Deo vigorem obtinuit, ut paulo post Viri sancti Religionem ingressus, et unica tantum operiretur

magno cum
fructu, ut et
pauperum do-
minarum,
præunte
S. Clara.

f
g

h
Augetur Ordo
fratribus et
virtutibus,

E

* ap. Wadd.
deest orbis

quorum volun-
tariam pau-
peritatem Sa-
racenus sus-
cepit.

F

Moricum divi-
nitatis sanat et
in Ordinem
recipit:

k

* al. qua

A operiretur tunica, sub qua longo tempore loriam portabat ad carnem, et crudis duntaxat cibariis, herbis videlicet *, leguminibus, fructibusque contentis, per plura temporum lustra, nec panem gustaret nec vinum, fortis tamen et incolumis perseverans l.

* Sur. vel

item insignem musicum mira visione verberisque illius motum,

m

qui etiam signum Thau in fronte ejus vidit, et primus Minister in Francia fuit

B

n Comitatus celebrat, Deo victum procurante,

o

p

C

absens apparens in aere, congregatos gaudio replet.

q

r

s

t

50 Crescentibus quoque virtutum meritis in parvulis Christi, odor opinionis bonæ circumquaque diffusus ad præsentiam sancti Patris videndam plurimos e diversis mundi partibus attrahebat. Inter quos quidam sæcularium cantionum curiosus inventor, qui ab imperatore propter hoc m fuerat coronatus, et exinde Rex versuum dictus, Virum Dei contemptorem mundialium adire proposuit. Cumque apud castrum sancti Severini eum prædicantem reperisset in monasterio quodam, facta manu Domini super se, vidit eundem Crucis Christi prædicatorem Franciscum duobus transversis ensibus valde fulgentibus, in modum crucis signatum; quorum unus a capite ad pedes, alius a manu in manum per pectus transversaliter tendebatur. Non noverat facie Servum Christi, sed tanto monstratum miraculo mo agnovit.

51 Subito stupefactum ad visum incipit meliora proponere; tandemque verborum ipsius compunctus virtute, tanquam si esset gladio spiritus ex ejus ore procedente transfixus, sæcularibus pompis omnino contentis, beato Patri professione coheræsit. Propter quod videns ipsum Vir sanctus ab inquietudine sæculi ad Christi pacem perfecte conversum, Fratrem Pacificum appellavit. Hic postmodum in omni sanctitate proficiens, antequam fieret Minister in Francia (siquidem primus ibidem ministerii gessit officium) meruit iterato magnum Thau in fronte Francisci videre, quod colorum varietate distinctum faciem ipsius miro venustabat ornatu. Hoc quippe signum Vir sanctus magno venerabatur affectu, frequenti commendabat eloquio, et in eis, quas dirigebat, litterulis manu propria suscribebat, tanquam si omne ipsius studium foret signare Thau, juxta dictum Propheticum, super frontes virorum gementium et dolentium n, ad Christum Jesum veraciter conversorum.

52 Processu quoque temporis multiplicatis jam fratribus, cepit eos Pastor sollicitus in loco sanctæ Mariæ de Portiuncula ad generale capitulum convocare, ut in funiculo distributionis divinæ in terra paupertatis eorum unicuique tribueret obedientiæ portionem o. Ubi, licet omnium necessariorum esset penuria, fratrumque multitudo ultra quinque millia conveniret aliquando p, divina tamen opitulante clementia, et victus sufficientia suberat, et salus comitabatur corporea, et spiritualis jucunditas affluebat. Capitulis vero provincialibus, quia corporalem præsentiam exhibere non poterat, per sollicitam curam regiminis, instantiam precis, et efficaciam benedictionis, spiritu præsens erat, quamvis aliquando, mira Dei faciente virtute, visibiliter appareret.

53 Dum enim egregius prædicator, qui et nunc Christi præclarus confessor, Antonius q, de titulo crucis, JESUS NAZARENUS, REX JUDEORUM, in Arelatensi capitulo fratribus prædicaret, quidam frater probatæ virtutis, Monaldus nomine, ad ostium capituli, divina commotione r respiciens, vidit corporeis oculis beatum Franciscum in aere sublevatum, extensis velut in cruce manibus, benedicientem fratres. Tanta vero, et tam insolita fratres omnes consolatione spiritus repletos se fuisse, senserunt, ut de vera sancti Patris præsentia certum eis intra se spiritus testimonium perhiberet, licet postmodum id non solum per evidentia signa, verum etiam per ejusdem sancti Patris verba exteriori fuerit attestatione compertum. Credendum sane, quod omnipotentis Dei virtus, quæ Ambrosium, pium et s sacrum antistitem, tumulationi gloriosi concessit interesse Martini t, ut pium Pontificem pio veneraretur officio, etiam servum suum Franciscum prædicationi præsentavit veracis sui præconis Antonii, ut approbaret veritatis eloquia,

præcipue Crucis Christi, cujus erat baiulus et minister.

54 Cum autem dilatato jam Ordine, vivendi formam, per dominum Innocentium approbatam, disponeret per successorem ipsius Honorium u in perpetuum facere roborari, hujusmodi fuit a Deo revelatione commonitus. Videbatur quidem sibi de terra micæ panum subtilissimas collegisse, multisque famelicis fratribus ipsum circumstantibus debere tribuere. Cumque micæ tam tenues distribuere formidaret, ne forte inter manus exciderent, vox ei desuper ait: Francisce, unam de micis omnibus hostiam x facito, et manducare volentibus tribue. Quo id agente, quicumque illud non devote recipiebant aut receptum contemnebant donum, mox lepra infecti notabiles apparebant. Recitat mane Vir sanctus hæc omnia sociis, dolens, se non percipere mysterium visionis.

55 Sequenti vero die, cum vigil in oratione persisteret, hujusmodi vocem de cælo delapsam audivit: Francisce, micæ præteritæ noctis verba Evangelica sunt, hostia Regula, lepra iniquitas. Volens igitur confirmandam Regulam, ex verborum Evangelii aggregatione profusius * traditam, ad compendiosorem formam, juxta quod dictabat visio monstrata, redigere, in montem quandam cum duobus sociis y, Spiritu Sancto ducente, conscendit; ubi pane tantum contentus et aqua jejuniens z, conscribi eam fecit, secundum quod oranti sibi divinus Spiritus suggererat. Quam cum de monte descendens servandam suo vicario commisisset, et ille paucis elapsis diebus assereret per incuriam perditam aa; iterato sanctus Vir ad locum solitudinis rediit, eamque instar prioris, ac si ex ore Dei verba susciperet, illico reparavit, et per supradictum dominum Papam Honorium, octavo Pontificatus illius anno bb, sicut optaverat, obtinuit confirmari.

56 Ad cujus observantiam fratres ferventer inducens, dicebat, se nihil ibi possuisse secundum industriam propriam, sed omnia sic scribi fecisse, sicut sibi fuerant divinitus revelata cc. Quod ut certius constaret testimonio Dei, paucis admodum evolutis diebus, impressa sunt ei stigmata Domini Jesu dd, digito Dei vivi, tanquam bulla summi Pontificis Christi, ad confirmationem omnimodam Regulæ, et commendationem Auctoris; sicut post suarum enarrationem virtutum suo loco inferius describetur.

ANNOTATA.

a Cum munus prædicandi penitentiam a summo Pontifice accepissent, non erat, cur hac de re deliberarent. Quapropter existimo, solum deliberasse eos, præstarene sibi habitare in locis solitariis, ex quibus aliquoties ad prædicandum prodirent; an in civitatibus, vel juxta eas, quo proximo suo magis prodessent.

b Nimirum in Rugo-torto, vel Rivo-torto, ut docent alii biographi.

c Præmissa ab initio hujus numeri rursus contracta leguntur in editione Waddingi his verbis: Quos et breviter orare docuit, et Dominum laudare etc.

d Lib. iv Regum, cap. 6, v. 17.

e Nempe ipse Sanctus erat duodecimus. Occasionem e Rivo-torto illuc commigrandi vide supra in Vita prima num. 44.

f In codice nostro Ms. et in editione Surii desunt hæc voces: utriusque sexus.

g Extra locum suum institutio hujus Ordinis hic relata est, cui S. Franciscus initium dedit anno 1221, ut videre licet in Commentario prævio § 20.

h Pauperum dominarum, seu, ut nunc passim vocantur, Clarissarum Ordinis institutio præcessit Ordinem Fratrum et Sororum de Penitentia, quippe facta anno 1212. Ad Commentarium prævium § 15.

i Ecclesiastici cap. 29, v. 50: Minimum pro magno placeat tibi, et improprium peregrinationis non audies.

k Extinctus

AUCTORE
S. BONAVENTURA.
divina visione
voceque edoc-
tus secundam
Regulam
u

u

x

bis dictat, sug-
gerente Spi-
ritu sancto,
quam Hono-
rius III confir-
mavit.
* Wadd. per-
fusius

y

E

z

aa

bb

et Christus
sacris stigma-
tibus Sancto
impressis si-
gnavit.

cc

dd

AUCTORE
S. BONAVEN-
TURA.

k *Extinctus hic in Italia Ordo est ab Alexandro VII anno 1636 per Bullam, quæ incipit: Vineam Domini, quæ est ejus Ecclesia; quæque exstat in Bullario Romano tom. VI.*

l *Tota hæc Morici ad Ordinem Minorum accessio, seu totus hic numerus a capite usque ad calcem, consideratur in editione Waddingi. Ceterum voces istæ initio positæ: Eo tempore late accipiendæ sunt; quia Tres Socii in Appendice eandem Morici accessionem expresse præmittunt itineri Romano supra relato.*

m *Propter hoc deest apud Surium: Waddingus legit: Propterea.*

n *Ezechielis cap. 9, v. 4.*

o *Tres Socii in Appendice num. 37 scribunt, id factum esse, post... locum sanctæ Mariæ obtentum a præfato abbate, nimirum de Monte Subasio; tuncque a S. Francisco sanctum fuisse, ut in posterum ibi capitulum fieret bis in anno, scilicet in Pentecoste, et in Dedicacione sancti Michaelis. Statutum hoc in Commentario prævio num. 285 cum Waddingo retuli ad annum 1212.*

p *Vox aliquando desideratur in editione Waddingi, sed exstat etiam in Vaticana et Suriana, et in codice nostro Ms. Annus autem, quo comitia tam numerosa fuere, incertus est; at verisimiliter fuerit unus e supremis vitæ S. Francisci, quando illius Ordo jam plurimum erat propagatus.*

q *S. Antonius, cognominatus Patavinus. Vide Annotata ad Vitæ primæ lib. 1, cap. 6, lit. h.*

r *Apud Waddingum est: Divina virtute et commotione.*

s *In codice Ms. desideratur pium et; in Vaticana legitur pium sacrum.*

t *Examinanda hæc venient ad diem 11 Novembris, quo S. Martinus Turonensis episcopus colitur.*

u *Honorius III Innocentius III successit an. 1216.*

x *Id est, panem, qualis usus est in Sacrificio Missæ ad Corpus Domini conficiendum.*

y *Waddingus ad annum 1225, num. 9 duos hos socios Leonem et Bonizium, montem vero Columbæ seu Rainerii, ab urbe Reatina secundo lapide ad Meridiem situm, appellavit, in margine præter S. Bonaventuram laudans Marianum et Platum.*

z *Laudatus Waddingus jejuniæ hoc quadraginta dierum fuisse, fortasse ex eodem Mariano, asserit.*

aa *Idem Annalista ibidem num. 10 scribit, vicarium Eliam dissimulasse, seu simulasse, eam perditam, quasi revera perditam tunc non fuerit, sed quod nimis aspera videretur, occultata vel aliter amissa. Ibidem etiam alia narrat ad hanc Regulam spectantia, quæ certioribus testimoniis cuperem probari. Adi Commentarium prævium num. 483 et seqq.*

bb *Id est, anno Christi 1225, mense Novembri, ut alibi ostensum est. Ceterum causam, quæ sanctum Institutorem ad Regulæ confirmationem scriptam petendam impulit, ceteraque huc spectantia lege in Appendice Trium Sociorum num. 62 et sequentibus.*

cc *Huc faciunt, quæ S. Brigitta lib. vii Revelationum cap. 20 a Christo sibi dicta asseruit, scilicet hæc: Istius Francisci Regula, quam ipse incepit, non fuit dictata et composita ab ipsius humano intellectu et prudentia, sed a me secundum voluntatem meam. Quodlibet enim verbum, quod in ea scriptum est, a Spiritu meo fuit sibi aspiratum; et postea ipse aliis Regulam illam protulit et porrexit.*

dd *Confirmata fuit, ut dictum est, Regula anno 1225, mense Novembri exeunte; sacra vero stigmata S. Franciscus accepit anno 1224 circa medium Septembrem, ideoque decimo mense post Regulæ confirmationem; quapropter paucos illos dies, quos S. Bonaventura inter utrumque medios facit, latius accipiendi sunt. Adi Commentarium prævium num. 391.*

* t. e. eidem

CAPUT V.

De austeritate vitæ ejus, et quomodo creaturæ præbebant ei solatium.

Cum igitur cereret vir Dei Franciscus, suo exemplo ad crucem Christi baulandam ferventi spiritu plurimos animari, animabatur et ipse, tanquam bonus dux exercitus Christi, ad palmam victoriæ per culmen invictæ pervenire virtutis. Attendens enim illud Apostoli verbum: « Qui » autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt » cum vitis et concupiscentiis a, » ut crucis armaturam suo ferret in corpore, tanta disciplinæ rigiditate sensuales appetitus arcebat, ut vix necessaria sumeret sustentationi naturæ. Difficile namque fore dicebat, necessitati corporis satisfacere et pronitati sensuum non parere b; propter quod cocta cibaria sanitatis tempore vix admittebat, et raro; admissa vero ut conficiebat cinere, aut condimenti saporem admixtione aquæ ut plurimum reddebat insipidum. De potu vini c quid dicam? cum et de aqua frigida * dum sitis æstualet ardore, vix ad sufficientiam biberet

38 Modos adinveniebat abstinentiæ potioris *, et quotidie exercitatione crescebat; licetque jam perfectionis culmen attingeret, tanquam incipientis semper aliquid innovabat, afflictionibus carnis puniendo libidinem. Egrediens tamen exterius, propter verbum Evangelii d, conformabat se suscipientibus ipsum in qualitate ciborum; cum tamen ad interiora regressus districte servaret rigidam abstinentiæ parcitatem. Sicque seipsum austerum sibi, humanum proximo, subjectum Evangelio Christi, per omnia reddens; non solum abstinendo, verum etiam manducando, præbebat adificationis exemplum. Nuda humus, ut frequentius, lectus erat lassato corpusculo, et sæpius sedens, ligno vel lapide ad caput positio, dormiebat, unica paupere contentus e tunicula, in nuditate Domino serviebat et frigore. Interrogatus aliquando, quomodo vestitu tam tenui se posset ab hiemalis algoris austeritate * tueri, in spiritus fervore respondit: Si supernæ patriæ flamma per desiderium contingeremur f interius, frigus istud exterius facile portaremus.

39 Vestis horrebat molliciem, asperitatem amabat; asserens, propter hoc Joannem Baptistam ore divino fuisse laudatum g. Si quando vero in data sibi tunica lenitate sentiret, chordulis eam contexebat interius, quia non in casulis pauperum, sed in palatiis principum, juxta Veritatis verbum, vestimentorum dicebat requirendam esse molliciem h. Experientia enim certa didicerat, demones asperitate terreri; delitiosis autem et mollibus ad tentandum fortius animari. Unde cum nocte quadam propter infirmitatem capitis et oculorum præter solitum morem cervical de pluma positum haberet ad caput, dæmon in illud ingressus, ipsum usque ad horam matutinalem inquietatum multimode, a sanctæ orationis studio perturbavit; donec vocato socio, pulvinar cum dæmonio fecit extra cellulam longius exportari. Egressus autem cum pulvinari frater de cella, membrorum omnium vires amisit et usum; quo usque ad vocem sancti Patris, hoc cognoscentis in spiritu, vigor pristinus cordis et corporis sibi fuit plenarie restitutus.

60 Rigidus in disciplina super custodiam suam stabat; curam permaximam gerens de utriusque hominis puritate servanda. Quapropter circa conversionis suæ primordia, tempore hiemali, in foveam glaciæ plenam seipsum plerumque mergebat, ut et domesticum sibi hostem perfecte subigeret *, et candidum vestimentum pudoris a voluptatis incendio præservaret. Tolerabilius viro spirituali fore incomparabiliter, asserbat, magnum sustinere frigus in carne, quam ardorem carnalis libidinis vel

D

Sanctus corpus suum subicit jejuniis, *

a

b

E

* in Ms. deest frigida

nisi ratio alter poscat, humi cubationibus, frigore, * Wadd. potiores

d

e

* al. asperitate

f

aspera tunica, expertus in molli pulvinari dæmonem tentatorem

g

h

F

Ab eodem fallaciter invitatus ad vitam molliorem,

* Vatic. et Wadd. subiceret